

egymásra merőleges, ÉÉNy-DDK-i tengely szerint tájolt árkot csak 20 gödör és 3 épület egészítette ki. Az árkok nagyrészt vízelvezetésre szolgálhattak, egyéb (kerítőárok/karám?) szerep csak a lelőhely É-i végében előkerült árokrendszer esetében valószínű. Itt téglalap alaprajzú (30×40 m), a nyomvonal alól Ny felé túlnyúló kerítőárkot találtunk, amelynek D-i oldalán 4 m széles bejáratot hagytak. A bejáratra a rendszer belseje felől egymással párhuzamos, folyamatos és 3–5 m hosszú szakaszokból álló, sekélyebb, egyenes árok szakaszok vezetnek rá. A komplexumból és környékéről, illetve fölött a humuszból került elő a leggazdagabb római kori leletanyag (a fémtárgyakon kívül terra sigillata, házikeramia és tegulatöredékek). Egy provinciális jellegű terrakottafej és az egyik épületben előkerült kelta jellegű, kézzel formált edényperem alapján a telep részben vagy egészben valószínűleg a helyi, romanizált népességhez köthető. Dél felé haladva a római kori jelenségek száma csökkent, jobbra csak egymással párhuzamos, egyenes, egymástól 15–30 m-re ázott, sekély árkokra korlátozódott.

A lelőhely középső harmadában az *Árpád-kori* jelenségek voltak túlsúlyban: 44 gödör, 5 épület, kevés árok és 5–6 kút (az egyik lehet, római kori). Az objektumok egy magaslaton sűrűsödtek, itt a nyomvonal 80–100 m hosszú szakaszán volt az épületek, illetve a méhkas alakú gödrök nagy része is. A jelenségek fölött a humuszból egy friesachi dénár került elő. Az objektumokból sok cserépbogrács és kevesebb fazéktöredék származott. A gödrök hamus-szenes, gyakran erősen égett betöltése és a hamus rétegekből sűrűn felbukkanó, többször jól kiegészíthető kerámiaedények alapján az *Árpád-kori* telep pusztulása utáni planírozás figyelhető meg. A pusztulás időpontját a gödrök kerámiaanyaga a 13. századra teszi, a kelteztést a humuszban talált friesachi dénár is megerősíteni látszik. A méhkas alakú gödrök közül több emberi maradványt is rejtett. Egy esetben a gödör betöltésének közepe táján a gödörbe temetett, gyomra fölött keresztbe tett karú férfi feküdt. Lábszárai kinyúltak a gödörből, ezeket a humuszolás meg is sértette. Ettől 10 m-re szintén méhkas alakú gödörből, 8–10 nagy malomkötöredék alól (az egyik kiegészíthető, 20 cm vastag, 60 cm átmérőjű, 3 darabra törve) emberi lábszár (teljes lábfejjel) került elő. Egy további gödörben emberi karcson, egy kútban pedig szintén magányos emberi koponya (állkapoccsal, csigolyák nélkül) hevert. Az egy kivétellel (téglalap alaprajz) kör alaprajzú kutakból a fonott, illetve az egy deszkabéltetnek csak a lenyomata került elő. A kutak jelentősebb leletet nem tartalmaztak. Az *Árpád-kori* gödrök között azoktól jelentősen eltérő formájú és betöltésű, leletmentes gödrök voltak (5 darab). Ezek az egyetlen, bennük talált lelet (obszidián magkő) alapján őskoriak lehetnek. Dél felé haladva a lelőhely középső harmadától az objektumok erősen megritkultak, majd eltűntek.

SZENTHE GERGELY

109. Dunaföldvár, RM-6 lelőhely

(Tolna megye) A

2008. június-júliusban végzett szondázó feltárás eredményei alapján szeptember 3. és november 28. között a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai megelőző feltárást végeztek. A lelőhelyet mintegy 164 m hosszan érintette a nyomvonal. Iránya ÉK-DNy; DDK felől egy patak határolta, mely ebben az időszakban ki volt száradva; ÉÉK felől egy erdősáv határolta, melyet most az épülő autópálya miatt kiirtottak.

A tervezettől eltérően 9015 m²-t humusztaláltunk le; a humuszvastagság szinte mindenhol elérte az 50–60 cm-t, az altalaj homok volt. Feltártunk 244 objektumot, melyek egy avar kori település Ny-i, ÉNy-i szélén álltak, a település maga pedig K-i, DK-i irányban folytatódik. A lelőhelyen egy hatalmas árokrendszer húzódik, melynek legtöbb ága Ny-K, valamint DNy-ÉK irányában keresztezte a szelvényt. Ezeket néhány É-D, ill. ÉK-DNy irányú árok kötötte össze. Az árkok többsége csekély vagy közepes mélységű (40–50 cm), leletanyagban viszonylag szegény volt. Állatcsont, kő és nagyon kevés kerámia került elő belőlük.

A lelőhelyen 4 sír is előkerült. Ebből 3 rossz megtartású, azonban teljes csontvázas volt, melyek egy kivétellel melléklet és viseleti elemek nélküliek voltak. Az egyik csontváz koponyájának bal oldalán egy ezüst fülbevalót találtunk. A negyedik sírből – rablott volta ellenére – egy trapéz alakú vascsat került elő.

A területen viszonylag sok kutat találtunk, melyek többsége valószínűleg korábban beomlott. Egy fagerendával bélelt kút is előkerült, melyből famintákat vettünk. Több ház is feltártunk, melyeknek tetőszerkezetét általában két, a rövidebb oldalak mentén leásott cölöp tartotta. A házakból került elő a legnagyobb mennyiségű kerámia. Ezek között kézzel készült és korongolt egyaránt megtalálható. Több, hullámvonallal és vonalköteggel díszített töredéket, sőt terra sigillata töredéket is találtunk.

Az egész lelőhelyet az avar korra datálhatjuk. A telep hosszú időn keresztül lakott volt, ezt bizonyítják a megújított házak, az újabb és újabb kutak, valamint az árkok kialakítása.

KEMSEI DÓRA

110. Dunaföldvár, RM-6 lelőhely

(Tolna megye) LT, A

Az M6 autópálya Dunaújváros és Dunaföldvár közötti szakaszán a 83+960–84+132 km-szelvények között 2001 szeptemberében a székesfehérvári Szent István király Múzeum régészei terepbejárást végeztek, ahol néhány középkori edénytöredéket találtak.

A szondázó feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2008. június 16. és július 11. között végezte el. A lelőhelyet DDK irányból egy patak, ÉÉK-ről egy erdő határolja. A humusz vastagsága 30–60 cm között váltakozott és az altalaj homok volt. Egy ÉÉK-DDNy

irányú szondát nyitottunk, amivel sikerült meghatározni a település Ny-DNy-i szélét. A szondában 15 árok, 8 gödör, 2 kút, 1 ház és 2 cölöphely került elő. Néhány objektum funkciója bizonytalan. A szonda É-i és D-i végén kettős vagy többszörös árok határolta a települést. A leletanyag többségét az edénytöredékek és állatcsontok tették ki. A napvilágra került leletek alapján avar kori településnyomot tártunk fel, melyben néhány kelta objektum is volt.

CSÉKI ANDREA

111. Dunaszekcső, Várhegy

(Baranya megye) B, Ró, Kö, Tő

2007 folyamán a löszfal megrepedt, majd 2008. február 12-én leomlott. Aznap és azt követően március–áprilisban több alkalommal helyszíni szemlét tartottunk. Felmérési pontokat tűztünk ki, megtisztítottuk a metszefalat, és fotogrammetriai módszerrel felmértük. Ily módon naponta 5 m-t haladtunk. Április 7-én Matán István és Gibicz Sándor munkavédelmi szakvéleményükben nem javasolták a helyszínen való további földmunkákat. A továbbiakban már csak a löszfal metszetének tisztítás nélküli fotódokumentációját készítettük el, abban ugyanis még látszanak a kőfalak és a nagy római árkok. Az addig megtisztított 10 m hosszú felületet pedig a Várhegy és a Szent János-hegy további régészeti kutatásaihoz kapcsolható referenciának tekintjük.

A veszélyes helyszínen összességében tehát csak néhány napot tudtunk dolgozni. A természetes módon keletkezett metszefalban 10 m-nyi részletet tisztítottunk meg. A veszélyes körülmények miatt rajzos dokumentációt nem készítettünk. A 238 m hosszú löszfalomlás metszetéről készült fotókat panorámafotóvá egyesítettük. A Várhegy oldalában megtisztított 10 m hosszú szakaszt fényképesen dokumentáltuk. E megnyesett metszefalrész alkalmas régészeti és geológiai következtetések levonására. A homokos altalaj felett szürke, majd fekete humusz következik, mely már emberi jelenlét nyomait mutatja. Efelett egy igen vastag bronzkori égésréteg látszik legmarkánsabban. Feljebb további 2–3 vastagabb égésréteg jelzi a római kort, legfelül a középkori és hódoltságkori rétegeket a lazább talaj miatt 8 m magasságban már kevésbé mertük nyesni. Ezeket a rétegeket az újkori szőlők mélyművelése erősen bolygatta.

Geológiai következtetések: a suvadás során a löszfalra 0–100 cm vastag föld kenődött fel (lent vastagabban, fent vékonyabban). A megtisztított metszefalban egy természetes löszüregnek a bronzkorban történt beomlásának nyomait dokumentáltuk.

Munkatársak: Jankovich-Bésán Dénes, Újlaki Pongrácz Zsuzsanna, Hajdú Ádám (KÖH), Szabó Tibor, Bertók Gábor régészek, Mufics Gábor, Hallgató Balázs, Simon Béla.

GÁBOR OLIVÉR

112. Dunaszentgyörgy, Vetle-pusztá

(Fadd, Magyalos)

(Tolna megye) Ró, Á

2008. április 8. és november 28. között megelőző feltárást végeztünk az M6 autópálya TO-20 jelű lelőhelyén. A 44 745 m² lehumuszolt területen 488 objektumot tártunk fel. A lelőhely két település közigazgatási határán helyezkedik el: É-i mintegy 2/3 része Dunaszentgyörgy, D-i bő 1/3-a Fadd területére esik.

A humuszolt terület középső harmadában (Vetlepusztá) az Árpád-kori gödrökön és kemencemaradványokon kívül, azoktól eltérő betöltésű gödröket (98) és oszlophelyeket (123) tártunk fel, amelyek nagy része három nagyobb, két közepes méretű és egy kisebb oszlopszerkezetes épülethez tartoztak, valamint egy tüzelésnyomot észleltünk, amelyeket a felszíni leletanyag alapján őskorinak tartottunk. A feltárt jelenségek mélysége csekély volt, az előkerült leletanyag kis mennyiségű.

A feltárt terület D-i harmadában (Magyalos), egy római kori, – Mráv Zsolt meghatározása szerint Kr. u. 2. századi – falusias település maradványai kerültek elő: 11 épület (8 veremház, 1 veremistálló, 2 melléképület), 56 gödör, egy 14 árokszakaszból álló árokrendszer, ettől független 2 árokszakas és 2 kút. A leletanyag nagy része kerámia, gyorskorongolt sárgásfehér és szürke edények töredékei, seprűs díszítésű szürke oldaltöredékek, sűrű vonalbekarcolással díszített válltöredékek, szürke fedő- és aljtöredékek, bekarcolt díszű szürke és vörös hombártöredékek, fényezett felületű szürke és fekete tálak töredékei, szürke és vörös talpgyűrűs tálak töredékei, vörös hullámvonalköteg- és vízszintes vonalkötegdíszes oldaltöredékek, vörös dörzstál töredékei és több kisméretű, valamint egy nagyobb figurális díszítésű (Drag. 37) terra sigillata töredék, illetve egy nagyobb figurális díszű és több kisebb terra sigillata utánzat töredék, teguladarabok. Állatcsont viszonylag kis számban került elő. A kisszámú fémlelet: egy ép bronz piperekanál, vaskaparó, kulcs, vaskés, vasszögek, vas- és bronzlemeztöredékek, ólomöntési hulladék. Üveglelet több objektumból került elő: egy edény talptöredéke és egy kék üvegkarperec töredéke, valamint üvegszilánkok. Órlőkötőtöredékek szintén több helyről kerültek elő. A római kori telepjelenségek a nyomvonal K-i felében sűrűsödtek, a telep bizonyosan folytatódott a nyomvonaltól DK-re eső (szintén Faddhoz tartozó) területen.

A feltárt terület É-i kétharmadában (Vetlepusztá) 12–14. századi telepnyomokat észleltünk, vélhetőleg egy (törpe)falú maradványai. (Engel Pál a közelbe valószínűsítette Felpabar és Vetle pusztákat, Czövek Attila véleménye szerint a feltárt terület Alpabarral hozható kapcsolatba.) Erre az időszakra keltezhető 1 ház, 17 kemence, 35 oszlophely, 223 gödör, 2 árokszakas, 2 tüzelésnyom és 2 kút. Az épületek alacsony számát a középkorban használt terület nagymértékű eróziója magyarázza. A leletanyag nagy része kerámia, elsősorban fazekak és bográcsok töredékei, esetenként